

EÖRSI ISTVÁN

A csomó

Zenés bábjáték felnőtt értelműeknek

Szereplők

SÁNDOR
PAPNŐ
POFA
TIZENHÁROM ÁZSIAI VITÉZ
SÁNDOR ALVEZÉREI, KATONÁI
GORDION NEPE

A szerző szeretné, ha a Pofa feje és a csomó emlékeztetne egymásra

1. A jóslat

Távolban kúp alakú hegy. Sereg vonul felé; elől lovon egy gyönyörű fiatal férfi halad. Mögötte főemberei, szintén lovon. Ezek mögött gyalogos katonák. A nap iszonyú erővel süti őket; egyik-másik katona felbukik vagy megszedül, még a lovasok is imbolyogni kezdenek, a menetelés egyre inkább tántorgássá züllik; ezt a folyamatot a kezdetben feszes indulózene is híven követi. Csak az élen léptető vezéren nem látszik a megerőltetés. - Egyszer csak óriási fekete madár húz el fölöttük; a katonák feléje lövöldöznek nyilait, a madár diadalmas káromással köröz tovább a fejük fölött. Mosta vezér célozza meg, a madár lezuhan szívében a nyílveszővel. Óriási bivalyforma állat tűnik fel; az alvezérek dárdaival dobálják, a dárdák visszapattannak a bőréről; a vezérdárdája se jár több sikerrel; erre lasszót ragad, és bravúros dobással a nyakára hajítja, magához húzza, földre kényszeríti és megfojtja az állatot. Katonák ugranak oda, hogy leoldják róla a kötelet, de ez nem sikerül nekik. A vezér a bivalyhoz hasal, jobb kezével felemeli a fejét, ballal kioldja a lasszó hurkát. Közben felzendül a dal:

A legnagyobb világvándor,
legjobb lovas és lővész,
Sándor, Sándor, Sándor, Sándor
minden hősi tette kész -
nyilát az egekbe fúrja,
és egy madár lezuhan,
bivaly nyakán ott a hurka,
s kioldja, mi kötve van.

A sereg, immár gyalogosan, fölfelé kanyarog a kúp alakú hegyen. Lát-hatóvá válik a tetőn a szent jósdá. Fanfárok zengnek, az ének folytatódik:

Indult Macedóniából
földünk legnagyobb fia,
Sándor, Sándor, Sándor, Sándor,
s prédája lesz Ázsia.
E hegykúpon kinyújtózva
égbe nevet boldogan. Ott
egy világhíres jósdá, s
megoldja, mi kötve van.

A sereg a jósdá elé ér; a kapu kitárul. Sándor és a katonák be tódulnak a szent csarnokba. A katonákat elkápráztatják a roppant kincsek: istenek arany szobrai, drágakövekből kirakott misztikus jelek, arany na-

pok, ezüst holdak, gyémánt szkarabeuszok. Pythia, a papnő azonban nem mutatkozik. Miközben a sereg egyre inkább a kincsek vonzásába kerül, Sándoron türelmetlenség lesz úrrá. Keresgél, a fejét kapkodja, az oszlopok mögé néz, még az aranyozott ládákba is bekukucskál, nincse ott a papnő. A katonák elkezdik lopkodni a kincseket, és közben énekelnek:

Megkérdezzük Pythiától,
mit jelent a síri csend?
Sándor, Sándor, Sándor, Sándor
jóslatáért megjelent. Még
Apolló papnőjére se vár
tovább hasztalan. Zúg a vére
- félre! félre! -, s megköti, mi
oldva van!

Sándor a kardjával csapkod, egyre dühöttebben, állandóan veszélyeztetve lopkodásba belefeledkező katonáit. Egyszer csak rácsap egy aranypajzsra, óriási csengés-bongás támad, a mennyezetről sűrűn szövött hálóban leereszkedik a Papnő

PAPNŐ Hálómat Zeusz kötözte
Héra hajfonataiból,
Apolló hintáztatott benne
a föld fölött, az ég alatt.
Négy szélben ringtam fényesedve,
négy magasságból láttalak. Mit
hadonászol, törpe Sándor, kardod
még hálómbe akad.

SÁNDOR Nem érdekel az a négy szél,
nem érdekel, honnan néztél,
sem hálód, e rossz lepel.
Nem érdekel engem Héra
csillogó hajfonadéka,
csak jóslatod érdekel.

Zeusz lehet rossz is, jó is,
rossz s jó lehet Apolló is,
rossz és jó a négy elem.
Rossz és jó lehet e jósdá,
rossz is, jó is szűz lakója -
de jóslata jó legyen.

PAPNŐ És ha rossz lesz?
SÁNDOR Elkapdoslak.

A hálódból kihámozlak,
vagy még jobban bekötözlek,
nem húzhat ki onnan többet
Zeusz, Héra és Apolló - jót
jósolj, ezért vagy jósló.

PAPNŐ Kérdezz.
SÁNDOR Mondd meg, Pythia, enyém
lesz-e Ázsia?

PAPNŐ Erre nem válaszolok.

Sándor felugrik, hogy elkapja a hálót; ez azonban néhány centivel feljebb emelkedik, Sándor nem éri el

Ejnye, micsoda dolog,
nőjj nagyobbra, kis vezér...

Sándor kardjával suhint a háló felé, ez még feljebb emelkedik, karddal sem érhető el

Nőknél többre megy, ki kér,
és a jóst is kérni kell,
hogy titkát árulja el,
ám ki nő s jós egyszemélyben,

attól kétszeresen kérjen,
aki akar valamit.

SÁNDOR Jövendőlj, ezért vagy itt.
(Meggélozza nyilával a Papnőt)
Vagy hálód likain át-
röpítem bosszum nyilát.

A háló hirtelen szétnyílik, a Papnő sugárzó szépségében Sándor előtt terem; Sándor visszahőköl

PAPNŐ Jól van, halld a jóslatom.
Oltalom és borzalom.
Innen így és onnan úgy.
Úgy hazudj, hogy ne hazudj.
Úgy haladj, hogy ne haladj.
Mindent végy el, úgy, hogy adj.
Tökélyed merő hiba...

SÁNDOR De kié lesz Ázsia?

PAPNŐ Nézd e hálót - mennyi bog.
Mindegyik bog egy titok.
Nézd e nyári éjen át égi háló
sok bogát.
Vajon ki oldozza ki?
Ki lesz az a valaki?
Szerencse vagy sors fia?

SÁNDOR De kié lesz Ázsia?

PAPNŐ Keleten kel fel a nap,
nyugvóhelyén van nyugat,
észak felől fagy lehel, déli
hő olvasztja fel, a víz lefelé
folyik,
mert nagy rend uralkodik,
az időnek sodra is
lefelé tart, mint a víz, ha
dárdát elveted, röptét
ki fordítja meg? És ha
suhan mára nyíl, hatni
röptére ki bír?
A múlt alvilági tó,
köddel beborítható,
de alatta ott lapul
jeges-irgalmatlanul,
és a jövő cselesen
nem jó, hanem itt terem,
a szél virágport sodor,
ki mondhatná meg, mikor
és melyik virágkehely
melyik szemcsét fogja fel,
jövőd, ennyit mondhatok,
csupa szál és csupa bog,
olyan világos-sötét,
mint nappal az éji rét,
olyan göröngyös-sima...

SÁNDOR *(ismét kardot ragad, így kiáltja)* De kié lesz Ázsia?

PAPNŐ Erőszakos vagy, vezér,
mint a vízár, mint a vér,
ezért jutalmul fogadd
büntetésem: titkomat.

A Papnő ceremóniás intésére a háló ismét rátekeredik. Sándor odaugrik, és villámgyorsan oldja ki a bogokat, és mire befejeződik a most következő vers, a Papnő újból ott áll Sándor előtt, a háló foszlányai pedig a földön vonaglanak, a levegőben röpdösnek

Van egy város, Gordion,
észak-kelet-nyugaton,
dél-délnyugat-északon,
híres város az nagyon,
gyönyörűek ott a nők,
íjászaik kitűnők,
van ott három olyan ács,
tizenhárom oly kovács, és
ha kilenc pékje süt, a jó
illat szíven üt,
de e város legfőbb éke
nem kovácsa, ácsa, pékje -
bűszke bognáira...

SÁNDOR De kié lesz Ázsia?

PAPNŐ Ott a bognármesterek
csináltak egy szekeret,
kilenc ércből súlyosat,
nem bírják el a lovak,
csupán Zeusz fényteli
ékes égi ménei,
s nem ülhet a bakra más,
csak az égi ragyogás,
Zeusz, Kronosznak fia...

SÁNDOR De kié lesz Ázsia?

PAPNŐ Ott a városkapuban áll
a szekér súlyosan,
kerekei közt elől
sodrott háncskötél feszül,
közepén van egy csomó,
soha-ki-nem-oldható,
csupa bog kívül-belül, de
akinek sikerül
mégis kioldania,
azé lesz majd Ázsia!

Sándor diadalmasan felkacag. A Papnő a hálóból kibogozódva fel-emelkedik, és eltűnik a magasban. Sándor ott marad seregével a csupasz jósdában; a katonák ugyanis a jelenet alatt elcsaklítottak mindent, ami mozdítható

2. A csomó megalkotása

Gordion városfala látható. Közepén széles, ékes kapu. Előtte Zeusz harci szekere; négy kerekét malomkő támasztja meg, mert lejtőn áll. Félkörben tizenhárom vitéz áll, más-más öltözékben, más-más címerrel felékesítve. Mindegyikük kezében háncsból font, hosszú kötél. Sorban lehelyezik a kötelet a harci szekér elé, közben mondják a szövegűket

1. VITÉZ Ázsiapolisz városa küldte e kötél darabot.
2. VITÉZ Ezt meg Ázsiaminapolisz városa küldte.
3. VITÉZ Én Minázsiapolisz megbízottja vagyok.
4. VITÉZ Ázsiamanipolisz ezt küldi közös kötélünkbe.
5. VITÉZ Minapolázsiapolisz kötélverői üdvözlök a gyülekezeten.
6. VITÉZ Manipolázsiapolisz e kötelet küldi a közösbe.
7. VITÉZ Polázsiaminapolisz kötelét széttépnem nem lehet.
8. VITÉZ Ezt meg Polázsiaminapolisz sodorta-fonta össze.
9. VITÉZ Polázsiaminapolisz ezzel gyarapítja a csodacsomót.
10. VITÉZ Polázsiamanipolisz kötele szétszakíthatatlan.
11. VITÉZ Ázsiapolimanisz nem szaporítja a szót.
12. VITÉZ Ázsiapolimanisz nevében e kötelet íme leraktam.
13. VITÉZ Poliszázsia városa rakja le most kötelét,
s kérjük a Mestert valamennyi város nevében,
mutassa meg, hogy varázsművésze tevé.

EGYÜTT Csomózó tudománya minket a hódítóktól védjen.

A kapu nyílik; egy torzonborz, apró termetű pofa lép ki rajta. A falakon megjelennek városka toprongyos lakói, és ámulva csodálják, amint a Pofa, varázslatos zeneszórá, bűvészmozdulatokkal köti, bogozza a tizenhárom háncskötelet. Először a csomót alkotja meg: tömör belsejéből hajlékonyszálak ágaznak szét, hogy azután könnyed ívben visszaterjenek a középpontba. Azután Zeusz harci szekérének első két kerekére köti a kötél végét. A Pofa most int a tizenhárom vitéznek, akik elgörgetik a szekér négy kerekét megtámasztó malomköveket; a küllők közt kifeszülő kötél a szekeret megtartja a lejtőn. A toprongyos nép leugrál a városfalakról, nyüzsgöve táncolja körül a szekeret, a tizenhárom vitéz szalutál, a kirobbanó népmulatságot ének kíséri:

Ezt a csomót meg nem oldja
semmiféle hódító.
Ázsia sok népét fogja
össze e feszes csomó.
Nem a mienk, ami másé,
fogát más se fenje ránk.
Ezután is Ázsiáé
maradhasson Ázsiánk.

Kötélünk volt tizenhárom,
tizenhárom szál remény.
Úr lett tizenhárom szálon
egy csomó a közepén.

Összetartja, fogja máris,
ami széjjelhullana.
Hadd maradjon ezután is
Ázsiáé Ázsia.

Nem ihletes ujj bogozta
e csodás csomót ide.
Hat éven át gyakorolta a
csomózás mestere.
Fürge ujjá vívta harcát
kétezer-száz napon át,
csak hogy el ne ragadassák
Ázsiától Ázsiát.

*Ének közben a Pofa körbejárja, minden oldalról vizsgálgatja a csomót.
Kétkedően, bizalmatlanul kezdi, diadalmas örömmel végzi*

3. A megoldás

Zenezóra megjelenik a távolban Sándor hadserege; Gordion városa felé vonulnak. A toprongyos tömeg, mely őrgöngve táncolja körül Zeusz harci szekeret, eleinte nem veszi észre a közelgő hadat. Amikor észreveszi, pánik tör ki. Egyszerre rohannának be a kapun, melyet belülről nem akarnak kinyitni. Végül betaszítják a kaput, a toprongyos tömeg betódul, néhány agyontaposott hullát hagyva maga mögött. -- *Sándor* leszáll a lováról és peckes-göngösen megindul a diadalszeker felé. Közben a fal egyik köve elmozdul, és a résben megjelenik a torzonborz, gunyoros Pofa. Sándorra se néz a csomóra, minden mozdulatából magabiztosság sugárzik. Amikor Sándor megáll a csomó előtt, a zene abbamarad, Sándor a csomóra bámul, mozdulatlan dermed. Teljes a csönd, ekkor felharsan a résben a Pofa kacagása. Sándor odakapja a fejét, de a Pofa eltűnt a réssel együtt, hogy a fal másik pontján, egy másik résben bukkanjon fel ismét. Sándor peckesen, látszólagos nemtörődőséggel körüljárja a harci szekeret, miközben zeng az ének:

*A legnagyobb világvándor,
legnagyobb hős, hadvezér,
Sándor, Sándor, Sándor, Sándor
mindent kap, semmit se kér.
Pillantását égbe fúrja,
és egy isten lezuhan.
Tíz mozgékony, fürge ujjja
kioldja, mi kötve van.*

Sándor ismét megáll a csomó előtt; ismét teljes csönd támad, csak a Pofa nevetése harsan fel megint. Sándor odakapja a fejét, de a Pofa az új résből is eltűnt, a réssel együtt, hogy csakhamar a fal újabb pontján, újabb résben bukkanjon fel. Sándor mereven nézi a csomót, kezét előrenyújtja. Felcsendül a dal:

Szeme acélsugarától
foszladozik a kötél,
Sándor, Sándor, Sándor, Sándor
egykedőre célhoz ér.
Ázsiát felszabadítja
vértelen és harctalan.
Tudja, hol a bogok nyitja,
s kioldja, mi kötve van.

Ebben a pillanatban Sándor kivonja kardját, és rettenetes erővel szétvágja a csomót. A dermedt csendben tagolatlan üvöltés harsan fel - a Pofa tátott szája látszik a résben. Sándor most nem néz oda - más vonja el a figyelmét. A szekér csörömpölve megindul lefelé a lejtőn. Sándor harcosai odarohannak, hogy feltartóztassák, de átgázol rajtuk, majd egy sziklának ütődik, darabokra zúzódva felborul. Sándor és serege rémülten látja, hogy a földön sebesültek fetrengnek, a kötél két vége pedig összetaposott kígyóként ráng és vergődik a porban

4. Vergődés

Szín: a vezéri sátor. Sándor mozdulatlanul fekszik a heverőjén. Kintről mulatozás zaja hallatszik, örömujjongások, asszonykolyok, részeg duhajkodás hangjai. A sátron árnyak rajzolódnak ki: ivó, nőket szorongató katonák, menekülők. Aztán elsötétül a sátor, kint tüzek gyúlnak, ezek fényénél folytatódik a dándó, majd újra nappali fény váltja fel az éjt. Három nap és három éjszaka múlik el így, Sándor teste fokozatosan feléled mozdulatlanságából, forgolódik, hanykódik, dobálja magát, vergődik. A most következő szövegek e három nap alatt hangzanak el

HANGOK Boroshordó Gordion.

Belefulladok, bizony!
Hova szaladsz, Mucika?
Vetkőztessük pucira!

SÁNDOR Értük tettem... Csakis értük...

HANGOK Idenézz, mi van neki?
Mázsásak a tőgyei.
Ezt a disznót döfd szíven.

SÁNDOR Jaj, szégyen és kudarc.

HANGOK Mit kalimpálsz kicsinyem?
Milyen aranyládikák!
Megszereztük Ázsiát!
Mit cipelsz abban a zsákban?
Ezt egy templomban találtam.

SÁNDOR Átkozott Pythia... Hogy tehettem ilyet?

HANGOK Éljen Sándor, a vezér! Ez
a szobor mennyit ér?
Jobbra húzd - én balra rántom!
Én közé fekszem barátom!
Ha nem fogod be a szád,
úgy jársz mindjárt, mint anyád.

SÁNDOR Isteni sugallat volt... Jó kardom, nem hagytál cserben.

Pont a közepébe vágta!... Micsoda szégyen és kudarc.

HANGOK Nem segít itt száz ima!
Felszabadult Ázsia!
Büdös csürhe! Rongyos csorda!
Sándor a csomót megoldta!

SÁNDOR Nem jöttek rá... Senki... Senki...

Váratlanul felhangzik a Pofa nevetése. A zsvajv elhal, amíg a nevetés tart. Utána újra folytatódna a duhaj láрма, Sándor azonban üvöltve véget vet neki

SÁNDOR Elég!

Teljes csönd támad odakint. Sándor hánya- veti magát az ágyon, ideg-tépő zenére kiabál, majd énekel:

Most röhög valaki rajtam vackában, ahol senkise látja!
Vörös kacagás tör elő torkából, hideg foga villog!
Röhög rajtam piszkos odvában a csomó megalkotója!
Egyetlen lény a világon, aki azt hiszi, legyőzött engem!

Ha kinevet, halálfia,
lesújtja hatalmam!
Mit nekem Gordion! Mit nekem Ázsia,
ha valaki nevetet rajtam!

Ha valaki kiröhöghet,
hatalmam szétomol!
Nem oldok-kötök soha többet
csomókat sehol!

De én minden bogot és hurkot kioldok könnyűszerrel!
Vagyok kötözöművész, vagyok oldozómester! Ne
csak kardom nézd, te világ! Itt ez a tíz csodaujj!
Minden csomót megold kifogástalanul!

Sándor vadul nekiesik a sátor köteleinek, egyik csomót a másik után oldja ki rajtuk, amíg a fejére nem zuhan a sátor. Szolgák rohannak oda, újra felhúzzák a sátrat, közepén ott fekszik ájultan a vezér. Felmossák, borogatják, mesterséges légzést alkalmaznak rajta. Amikor felnyitja szemét, újra hallja a Pofa nevetését

Ki nevet? Ki nevet? Ki az, aki kinevet?

Csőnd

Állítsátok elém a csomó megalkotóját!
Hadd bizonyítsam be mindenkinek,
hogy ki bírom oldani a világ csomóját.

Kintről ismét felzendül a már ismert dal, kissé módosított szöveggel:

Vígan villogó vasától
kettépattan a kötél.
Sándor, Sándor, Sándor, Sándor
békésen is célhoz ér.
Ázsiát felszabadítja
vértelen és harctalan.
Tudja, mi a bogok nyitja
szétvágja, mi kötve van!

Sándor felugrik, őrző dührohamban lekaszabol néhány szolgát; a többiek kimenekülnek a sátorból; a lekaszaboltak nyögve és hörögve kikúsznak a többiek után. Sándor döfködve és szurkálva botorkál az üres sátorban, és kiabál

SÁNDOR Gyere ide, te nevető! Te vigyorgó, röhögő, kacarászó! Te vihogó, ide gyere! Te hahotázó, visogó!
Tudom, hogy a te művedet vágtam szét diadalmasan!
Gyere ide, ha mersz, és kuncogj a szemembe!
Sötét lesz, majd világos, Sándor tántorogva, kaszabolva tovább kiabál

Hol bujkálsz, bogszakértő! Te hurokmester,
csomócsináló! Te kötélzetten matató! Te szálak bonyolítója!
Kardom művedet legyőzte, és te még mindig röhögsz?
Gyere ide, ha mersz és vihogj a szemembe!

Sötét lesz, majd világos; Sándor mozdulatlanul fekszik a heverő jén. A sátor bejárata felé mered, némán tátog. Egyszer csak belökik a sátorba a toprongyos Pofát, aki elnyúlik a földön

5. A párviadal

SÁNDOR Állj fel!

Pofa fél akar állni, de csak a térdelésig merészkedik. Ottmarad a vezér előtt négykézláb

Röhögsz rajtam?
Dehogyan. Ellenkezőleg.

Sándor fültövön rúgja a Pofát, aki ismét elterül hason. Azután ismét négykézlábra áll

SÁNDOR Csomódat szétszabdaltam.
POFA Kimutattad erődet.
SÁNDOR Csomód nem is volt ügyetlen.

Mennyi munkádba került?
POFA Hat éven át tervezgettem,
de mikor ott nekikezdtém,
öt perc alatt sikerült.

SÁNDOR És mit gondolsz, ujjal is ki bírnam bogozni azt a kicsodát?
POFA Nem vitás, uram, ha erre szottyanna kedved, öt perc alatt kioldanád.

SÁNDOR Te hat évig töprengtél rajta, és én kioldanám öt perc alatt?
POFA Nem vitás, uram, számodra ez nem is volna méltó feladat.

SÁNDOR Gúnyolódasz velem, vagy tudod, hogy ujjam mindent kötözhet-oldhat?

POFA Nem vitás, uram, hogy mindenre képes vagy, mindenki tudja rólad.

SÁNDOR (megcsiklandozza kardjával a Pofa nyakát, és nyájas hangon tovább beszél)

Alkosd meg újra a csomót, és én kioldom szabályszerűen.
POFA (feláll, arra kényszerítve Sándort, hogy kardjával utat engedjen ennek a mozdulatnak) Nem.

SÁNDOR Attól félsz, hogy kudarcot vallok és bosszúból megöllek?
POFA Te nem vállalasz kudarcot, uram, de én nem csinállok csomót soha többet.

SÁNDOR Vagy attól félsz, hogy szellemem is élesebbnek bizonyul nálad?

POFA Kardod élével, uram, szellememet is leigáztad.

SÁNDOR Parancsolom, hogy alkossd meg újra remekművedet.

POFA Megalkotnám én, uram, de nem tudom, és nem fogom, és nem lehet.

SÁNDOR Parancsolom, hogy ne félj tőlem, mert bár példátlanul hatalmas vagyok,

hatalmamnál és erőmnél a tehetségem sokkal nagyobb, készítsd el képzeleted legmerészebb varázs-csomóját, ujjaim azt is - idesüss! - szakasztott így kibogozzák.

Sándor tapsol. Szolgák köteleket dobnak be neki. Sándor zeneszórá csomókat kötés oldoz, villámgyorsan, ügyesen. Közben énekel:

Kezem boldog,
kötök-oldok
kötélvéget,
földet, népet, itt
egy hurkot,

ott bogot
hurkolok és
oldozok.

Itt befűzöm,
ott kigyűröm,
előlről be,
körbe-körbe,
hátról ki-
tekerem,
csavarintom
kötelem.

Kötöm egybe
mi szétesne,
oldom széjjel
könnyű kézzel,
ami össze
nem való!
Hol volt, hol nem,
egy csomó!

Sándor szétbontja a maga kötötte csomót. A kötélrészecskéket rángva, vergődve kitekerednek a sátorból

POFA Brávó, király.
SÁNDOR Alkoss nekem oly csomót,
amilyen még sose volt,
munkád még ma kezdjed el.
Adok rá újabb hat évet,
lesz palotád, pénzed, étked,
kedves vendégem leszel.
Vess be minden műfogást,
csinálj csoda-bogozást,
elefántcsomót csinálj,
és ha én azt ki nem oldom,
magamat is becsomózom, s
te lehetsz majd a király.

POFA Uram, én törpe nyavalyás senki, nem érek fel tehozzád.
Csomómat félálomban is öt perc alatt kibogoznád.

De nem kell bogoznod, hiszen korszakalkotó kardmódszered túléli sok ezer évvel az én bogozási művészetemet.

Mi bajlódunk az anyaggal, egy új fortély minekünk ünnepe.

Te egy kardsuhintással megszegyeníted művészetünket.

A mi idegeink feszülnek, szakadnak, összegubancolódnak,

hónapokig törjük fejünket fortélyán egy új huroknak,

és mihelyt megtaláljuk, torkon ragad a kétely,

és magunkat korbácsoljuk az összehurkolt kötéllel,

így élünk napról napra, sínylődünk hétről hétre,

te szétvágod a csomót, és bejutsz az öröklétbe.

SÁNDOR (pofon üti a Pofát, aki elnyúlik a földön... Kardjával a Pofa tarkóját birizsgálja, így kérde meg tőle)

Csak pimaszkodsz pimaszul?

POFA Hogy merészelnék, nagyúr?

SÁNDOR Csinálj egy csomót nekem,

vagy magadra vess.

POFA Meggyőztél félelmesen,

hogy nem érdemes.

Sándor fenyegetően fölemeli a kardját. A Pofa váratlanul elényűjtja két tenyerét, a tíz ujj helyén tíz véres csonk látható. Felhangzik a Pofa nevetése. Sándor dermedten magasodik a Pofa fölé, majd lesújt, de a Pofa helyén mára csomó van, azt találja el. A csomó kettéhasad, a két kötélrészecskéket vonaglik, feltűnik a Pofa hahotázó feje a sátor más pontján, Sándor lesújt rá, megint a csomót hasítja ketté, újabb kötélrészecskéket rángatóznak a levegőben, új röhej harsan, a Pofa feje új helyen tűnik fel ismét, Sándor ismét lesújt, ismét a csomó válik ketté; ez a folyamat, gyorsuló tempóban, addig ismétlődik, amíg a rendező jó-nak látja, és amíg úszkáló, vonagló kötélrészecskéikkel be nem népesül a sátor belseje.

KOZMA GYÖRGY

Próbafelelvétel avagy a Jeruzsálem- szindróma

Iskoladráma-misztérium

(Az alábbi szövegben nincs eldöntve, hogy színpadi mű-e vagy esetleg színházban is játszódó film - mivel egyik megvalósulására sem látok nagy esélyt, az egyelőre vázlatosan hagyott jellemek és a helyzetek kibontása helyett az ismeretterjesztésre akartam tenni a hangsúlyt: ugyanis a csillagászati számítások szerint most, 1993-ban lenne Jézus kétezredik születésnapja, s aktuális, hogy a mindig reinkarnálódó zsidó messiáslegendát újra elmeséljem, vállalva, hogy „művészileg” izléscimnak tűnik mindez.)

Úgyis felfogható, hogy két fehér és egy fekete férfi, valamint egy nő - színészek mind - tévét néz, s bonyolult érzelmi viszonyaik új fénybe kerülnek, ha hagyomány valóságosan része lesz életüknek, ha akarják, ha nem.

1

Színpadi próba vagy forgatás: próbafelelvétel.

A szín két részre oszlik: baloldalt elegáns villa szobájának és balkonjának díszletfalai, régi, magyaros tállal, terített asztal. Ez Márkus Emília és lánya, Nijjinskyné Pulszky Romola háza lenne.

Jobboldalt nagypolgári szalon berendezését látjuk, szintén vendégvárás idején, az erkélyen pálma. Ez a szomszédék, Szerb Antalék villa ját jelzi. A „Nijinsky-térben” egyhatalmas, harmincöt-nyolcvan éves kérésleti „televízió-készülék” áll, képernyője sötét most.

Mögötte ül némán, mozdulatlanul a magát Messiásnak képzelő Nijjinskyt játszó színész, bizonyos Péter, vele szemben, a „képernyő” innenső oldalán - mintha nézné -, „magyar felesége”, Romola (vagyis az őt játszó színésznő, Zsuzsa) és a Gyagilevet, volt menedzserét, szerelmét játszó színész, János, aki a „valóságban” Zsuzsa férje s rendező is.

Mindannyian a negyedik színészt nézik, aki Jung professzort, Nijjinsky orvosát alakítja, s a jelenben akár a labilis Péter orvosa is lehetne. (A színészek a kezükben levő kéziratpapírba bele-belenéznek, amikor a Nijjinskyről szóló jeleneteket próbálják)

GYAGILEV-JÁNOS Mondja meg neki, Romola Karlovna, hogy nem értem. Hogy segíthetne ez a kicsoda... ez a távolbalátó találmány a mi Váslárvunkon, ha egyszer azt mondja, hogy skizofrén lett? (Félre, Zsuzsának) Szerinted Péter játszhat ilyen állapotban?

ROMOLA-ZSUZSA (félre; vállat von vagy legyint) Megmondta a professzor úr, hogy ő most csupa képekben lát... jelen idejű képekben. És lehet, hogyha a távolbalátót nézi, felvillan neki valami múltbeli kép, és újra létrejön... öö... az elvesztett folyamatosság...

JUNG-ORVOS A mi Váslárvánk mostanában kicsit „vad”, úgyhogy személyesen csak a képernyőn át láthatják.

ROMOLA-ZSUZSA Szóval a tanár úr szerint ez a gép veszélytelen. (Hirtelen kitér belőle) Jaj, miért... Hogy lehet ez...

JUNG-ORVOS Nincs „miért”, ez nem jó kérdés. A beteg képeket lát, ez a gép jól tehet neki. A régi időkben ilyenkor a tarotkártyákkal próbálták el-foglalni az ilyen betegeket.

A hatalmas (az egész teret betöltő) képernyőn most vetítve megjelenik a Halál tarotkártyája: egy Csontváz. (S felvillan zöldeskéken a hozzá tartozó Nun betű is egy pillanatra)

ROMOLA-ZSUZSA (csipőre tett kézzel) Nem tudom... Tudja, az utolsó szava az volt, hogy ő a Messiás... Hogy tud valami bibliai eredetű kínai módszert, az ejakulációmentes orgazmust, amivel büntelenné lehet tenni az erotikát, s az ember több ember irányába is kifejezheti a szeretetét. Hogy látja az egész Földet... Nem fogja esetleg megint úgy érezni...

GYAGILEV-JÁNOS Erről nem kéne nyilvánosság előtt beszélni, vannak emberek, akik... Jó, hogy el nem mondd, hogyan kell két ujjal a scrotum és az anus között elszoritani.

JUNG-ORVOS (a nőnek) Asszonyom! A férje évek óta néma. Nem tudjuk, mit érez... Érez-e bármit. Nem gondolja, hogy még az is jobb volna,

ha Messiásnak képzelné magát, mintha nem képzel semmit? Meséljen neki a régi időkről... Hátha reagál... Kapcsolja csak be. De még nem tökéletes a technika... Néha máshova néz a gép...

A képernyőn megjelenik a ködben szívarral, pocakosan Winston Churchill, s egy V betűt mutat az ujjával
JUNG-ORVOS Látta? Tudja kivolt az? Lady Churchill fia... a képviselő.

A Jungot játszó színész leteszi a kezében levő szerep szövegét, mert azt látja, hogy a „mozdulatlan” Nijjinskyt játszó színész feláll, nyújtózik

GYAGILEV-JÁNOS Jó, legyen szünet. Nem fogom hagyni, hogy destrualj, Péter. Különben, mondom, szerintem ezt az orgazmusdolgót ki kéne hagyni.

ZSUZSA Hogy lehetne kihagyni? A Nijjinsky csak akkor lehet Messiás, ha mond is valamit a megmentésről!

GYAGILEV-JÁNOS Hát, én az egész Nijjinsky-ügyben ezt a messiás-ügyet másodlagosnak tartom. Tudom, tudom, bibliai helyekből lehet következtetni erre. De a hagyományos házassági hűség is bibliai helyekre hivatkozik. Na, hagyjuk ezt. Szerintem a Péter nem szedi az orvosságát

ZSUZSA Tudod, hogyha emlited neki, akkor csak azért se... Szeretnéd, ha rosszabbul lenne és lecserélhetnéd, nem?

A színészek kimennek. A képernyő villogni kezd. A most következő múltbeli képeken is ugyanezek a színészek játsszák a figurákat - a rabbit és őseit Péter, aki különben Nijjinskyt játssza. (Lehet, hogy az egész az ő látomása.)

Vetített képek, visszafelé halad az idő, jellegzetes szimbólumok: szecessziós

korlát árnya a tízes évekből, Bauhaus-házterv, bejön Ella Fitzgeraldnak öltözve, hosszú

szipkával Zsuzsa, aztán János mint Hitler és Sztálin, majd gyorsan átöltözik, már Napóleont látjuk s egy feliratot: XIX. század. Egy nagy héber betűt, mondjuk, Alefot látunk, leginkább egy ökörszarvra emlékeztet, sárga fényben. Az Egyes. Aztán egy könyv fölé hajol egy tudós (talán Spinoza), s a felirat XVII. század, majd rögtön utána: 1590. Prága. Löw rabbi énekel a Szentírásból - lábánál egy fekete bőrű színész általjátzott „agyagember”. Balettszerűen „életre kel”. Először a homloka kerül fénybe (az Alefhoz tartozván). A rabbi lánya (Zsuzsa játssza) némafilm-szerűen pislog, homlokához emeli kezét. A fekete, szinte meztelen „gólem” hirtelen felnyalabolja, és kirohan vele. A rabbi kétségbeesetten felemeli karját... majd kimegy ő is. Bejön Rudolf császár - fogadja épp a rabbit, közismert nevén a Maharalt. Háta mögött sárga fény: egy Bét betű, egy elől nyitott házhoz hasonlít, oldalról - a varázsló kártya betűje. A tudó. A Kettes.

MAHARAL-PÉTER (líheg) Császár, sikerült végre egy robotembert készítenem, s az történt, hogy mielőtt a négybetűs istennevet, ami Léteztetőt

jelent ugye, a nyelve alá tettem volna, elszőkött... a lányommal együtt. De ilyen állapotban... megőrülhet és...

CSÁSZÁR-JÁNOS (köhög) És most azért jöttél hozzám, mert az én laterna magicám képernyőjén akarod megnézni, hátha megtalálsz, ugye?

MAHARAL-PÉTER Más lehetőség nincs. Csak ez a két találmányom van. A gólemet elnyelheti az ldó. Hiszen a gólem Ádám teste, amikor az Úr megmutatja neki a történelem valamennyi képét.

CSÁSZÁR-JÁNOS Tudom, tudom. És ez az a hely, ahonnan elfőn majd a Messiás. Tessék, mester, nézz körül a Földön!

Felirat: 1090.

A Gimmel betűt látjuk. Olyan, mint egy zsiráf vagy teve - púpjában jutalma. A szív. A Hármás.

Egy szerzetest látunk, aki egy fölőns fölő hajol. (Felvillan a Jod betű, ami a remetekártyához tartozik)

SZERZETES-JÁNOS „És ne higgyetek a hamis messiásoknak...”

Aztán Rásit, a korabeli nagy zsidó tudóst látjuk, amint a szerzetes bevezeti Bouillon Godofrédot hozzá, aki a szívéhez kap

RÁSI-PÉTER Egyedül a Szentföldről visszatérni, Bouillon lovag! De emléked fennmarad, ahogy az ősom, Szandelár rabbi mondta. mert „isten nevében” indultál el... Ez a jutalmad.

MAHARAL-PÉTER (a Császárhoz, a prágai képernyő előtt) De hiszen ez Rási, aki az ősom volt négyszáz éve!

Egy tarotkártya megtestesítője (az Erőé), Nő Oroszlánállép most be. (Felvillan sárgán a hozzá tartozó, horogszerű Tet betű.) Aztán a Világ kártyája, mint kétnemű táncos és vele az egyiptomi kereszt kapuja, egy Tet betű, lilán. A Dalet betű (a gyomor), a négyes (Császárnő) zöld fényben, mint egy ajtó, olyan. Vetítve bizánci mozaikok, metszetek kalifák kertjeiről.

Római szobrok. *Felirat: 135. A Hé betű, piros fény, kapuhoz hasonlít, ötös (máj), a Császár is megjelenik vele.*

Bar Kochbát látjuk. *Szandelár rabbi koldusruhában beoson hozzá a börtönbe, s látja, ahogy a hóhér megkínozza*

HÓHÉR-JÁNOS (bort iszik) Válaszolj, te vagy a Messiás?

BAR KOCHBA (a gyomrát fogja) ...s egy a neve, a Léteztető...

SZANDELÁR-PÉTER Lehet, hogy ami nemzedékünkben ő a Messiás, a Jesuá, a megmentő.

MAHARAL-PÉTER De ha Szandelár az ősem, s ő Bar Kochbát tartja Megmentőnek, Jesuának, akkor lehet, hogy mégse vagyunk Dávid-háziak?

CSÁSZÁR-JÁNOS Rási és Szandelár a feleséged ősei voltak, nem? Nem ők a Dávid-háziak, hanem te, úgy tudom. Különbön is, hát Jézusnak is voltak testvérei!

Péter, aki a rabbit játssza, ledobja szakállát és hadonászni kezd. A Gyagilevet játszó színészhez, Jánoshoz rohan, át akarja ölelni, de az ellőki, meg-nyom egy gombot, a világitás megváltozik

JÁNOS Ne kezd megint. Erre nagyon jó a szerep maga. A bűnös messiás. Az ártatlan sztár. Olvasd tovább!

PÉTER Engem nem szeret senki. Te meg azt hiszed, megint meghülyülök. Azért szerződtetted ezt a feketét, hogy Zsuzsát ő vehesse a karjába, ugye? Ők kint vannak együtt a büfében, engem meg közben kínoznak meg üldöznek, mint különböző korok Jézusát... Senki nem szeret... (Mintha síma) Nem érdekel ez a szerep... Mi közöm Nijinskyhez, mi közöm a történelemhez, mi közöm neked Jézushoz? Én egy senki vagyok, egy nyugati munkanélküli színész, aki hazajöttem és... Mit keresek én itt?

JÁNOS Hagyd ezt abba... Ez szemétség. Gyávaság. A fekete színészt nem én hívtam. Te is tudod, hogy a hirdetésre jelentkezett, s ez a mai próba az ő felvételje. Ha akarod, lecseréljük.

ZSUZSA Na, János... Nem kéne úgy... Majd én, Péter. Majd összebarátkoztok. Tud kicsit magyarul... Figyelj, nem csinálhatod ezt itt... Oké, hazajöttél, kaptál egy szerepet, jó, nem szereted, mert buzikról meg zsidókról van szó, de... hát egyszer azért erről is szólni kell, nem?

PÉTER Kit érdekel, felőlem szólhat bármiről! De hát ez egy hazugság! Méghogy a Messiás! Még hogy Nijinsky! Ti is tudjátok, hogy ezekre a kérdésekre nem lehet válaszolni, s legkevésbé így, dramalizálva... Hát ha neked ez kell, maradhatok az off-off-Broadway is. nem vagyok én bábu...

ZSUZSA Vedd csak föl a szakálladat...

JÁNOS Miért kivételezel vele? Úgy csinál, mintha itt se lennék. Én meg értem, hogy te tiszteletben tartod az érzéseit... De az én érzéseimmel mi lesz? Nem kéne ezt inkább otthon, próba után megbeszelnünk?

PÉTER Nem értitek? Ezt csak akkor lehet eljátszani, ha érzem, hogy a többiek azt akarják, gyógyuljak meg... Hogyha érzem, hogy ... szeretnek... (Mintha síma) Igenis, ha te játszod a Gyagilevet, ide kell jönnöd, és át kell ölelned!

JÁNOS Ne kiabálj! Miért kell folyton az érzéseidet követned? Megint ittál? Őszinte színjátszás! Nem elég, hogy a Zsuzsát elveszitem miattad, még azt is követelnéd, hogy én is téged... hát... hogy képzeled ezt? Jó, neked Budapest egy kis vidéki város, ahol nem zajlik eléggé az élet, nem akarsz itt maradni, megértem. De akkor ezt mondd, ne csinálj negyjelentet! Most az a jelenet jön, amikor Nijinsky rájön, hogy az a nő, aki eddig csak rajongott érte, mert az anyjánál, a Márkus Emiliánál is nagyobb sztár ő, most már tényleg szereti...

PÉTER De nem gondolhatod, hogy a szeretet csak döntés kérdése? Épp azt mondom, hogy hazugság, ha azt mondjuk, hogy Nijinsky azért mondta, hogy ő a Jesuá, a Megmentő, mert olyan szeretetet kapott... Méghozzá egyszer csak megérzi egy nő szerelmét, amikor mostanáig, ugye... Na, nem. Én például születésemkor lelencházba kerültem. A nagynéném hozott ki, s nem mondja meg, ki az apám. (Odamegy a tévéhez, bekapcsolja)

A képernyőn megjelenik Donald kacsa és Micky Mouse (a Szeretők tarot-kártyájának pártfigurájaként a hozzá tartozó Zajin betűvel, ami férfi nemi szervhez hasonlít), s táncolnak egyet. Megjelenik egy narancssárga Vav betű is, a sorrend szerint. (Hatos. Az epe tartozik hozzá.) Péter odalép tétován Jánoshoz, át akarja ölelni, de az ingerülten otthagyja, Zsuzsa viszont közelebb lép hozzá, simogatja

PÉTER Látod? Utálja, ha hozzáérek. Hányingere van tőlem. Pedig az nem bűn! Benne van a Bibliában, hogy az érintés nem bűn! Sőt az angyalok nyelve!

János megpróbálja elrántani Zsuzsát, de az nem hagyja

JÁNOS De az igenis bűn, hogy neked fájdalmat okozol... és Zsuzsának is. Ő az én feleségem, tehát „ne kívánd” azt, ami nem a tiéd, se őt, se engem! Világos?

A képernyő terébe belép a Bemondónő (őt is játszatja Zsuzsa)

BEMONDÓNŐ A negyvennégy drámai napjaiban játszódó történetben főszereplőnk, a zsidó főszerkesztő, Kecskeméti doktor, a magyar kormány félhivatalos német nyelvű lapjának, a vezető példányszámú Pestár Lloydnak a vezércikkírója dönteni kényszerül: barátai, Szerb Antal, Bartók és Vágó Márta tanácsára hagyja-e el az országot, vagy pedig szó nélkül várja be az érte jövő németeket, hogy legalább a felesége megmenekülhessen? Sorozatunk következő részében...

PÉTER Kapcsold ki! (Kikapcsolja, Zsuzsa visszaváltozik) Folyton a háború. Kit érdekel a múlt? Mit tanulhatunk tőlük? Hogy megtagadták Istent? Mi közöm ezekhez az emberekhez? Ki vagyok én? Hogyan kéne helyesen élnem? Micsoda hülye kérdés...

Péter Zsuzsa ölébe hajtja a fejét, sötét lesz. A Kecskeméti-szalomban vízszint fények gyúlnak, Keller Ágota bekiabál a konyhából férjének, Gyurinak - épp az írógépnél ülő barátnőjének, Mackónak diktál

ÁGOTA Gyertek, kézz az ebéd... Bartókék is mindjárt itt lesznek. Kosztolányi telefonált... Gyuri! Gyertek ebédelni!

GYURI A német totalitarizmus... to-ta-li-ta-riz-mus... gó-leme, vessző, egyaránt fenyegetően... gondolatjel...

Csöngetnek

ÁGOTA (hangja) Klári! Pont jókor... Tónikám... Gyuri, gyere, hazajöttek Szerbék!

Edénycsörömpölés.

A másik oldalon, az ebédlőben Nijinskyné, Pulszky Romola szól be férjének, Váslávnak, aki épp egy mozdulatot próbál, miközben a fekete bőrű inas kezét fogja, aki másik kezében tollsöprővel, mozdulatlanul áll

ROMOLA Kedvesem, kérd meg a masször urat, hogy keresse elő a szmokingodat... Gyagilev valami ismerőse érkezik Szovjet-Oroszországból... Valami Porfirjev vagy Prokofjev. Vegyél szmokingot, akkor lesz témája, hogy hány szegényembernek nem telik ilyesmire...

Csöngetnek

NIJINSKY Ó, Kosztrovszkij úr... milyen meglepetés... Képzeld, azóta sem tudom rávenni a feleségemet, hogy vegetáriánus legyen ..... Pedig Isten nem akarja, hogy húst együnk. Mert ő a Lét Ura. És a pusztítást tiltja, ahogy nagyon helyesen mondani méltóztatott... A mag pusztítása is bűn... Sokat vitatkozom a feleségemmel...

A háttérben a Zajin betű villan fel fekete-fehérben. A Hetes...

Na de üljön már le, kérem...

KOSZTROVSZKIJ Tudja, Vásláv Fomics, maguk, művészek annyit beszélnek Istenről... meg a népről... Hogy a nép szava... De mondja, adott maga egy centet is ennek a Leninnek? Ő majd tudná, hogy segítsen vele...

A képernyőn beúszik az Aurora cirkáló.

Felvillan a Chet betű, narancsszín fényben. A Nyolcas. A vese

ROMOLA Uram! A maga felesége rongyokban jár, maga meg ahelyett, hogy centeket produkálna, itt prédikál éjfél után... Arra még nem gondolt, hogy esetleg minden egyes ember felé az egész emberiséggel? Na, te meg hozd be a levest, Anna!

ANNA (réműlten beszalad) Nagyságos asszony!... Nagyságos asszony, bejöttek a németek!

Nijinsky lassan leveszi a szmokingját. Aztán az ingét, a nadrágját. Levetkőzik, teste agyaggal van bekenve, most látjuk. Romola réműlten kiszalad a vendéggel, aztán elsötétül a kép.

Péter egyedül. Magára kapja ruháit. Zsuzsa óvatosan bejön

PÉTER Mi van?

ZSUZSA Ööö... tulajdonképpen... már régebben meg akartam kérdezni, hogy... milyen érzés újra itthon lenni és egy Nijinsky-darabban fellépni... (Viccel) Örülök, hogy a szünetben sikerült elcsípnem a művész urat...

PÉTER Csak nem képzeled... Tudod, hogy az egész nem érdekel... Magányos vagyok... Valamiből élnem kell, elfogadtam... De nem tudom, mit keresek itt... Pedig egyszer még a Timesban is megjelent rólam egy kép... (Sóhaj) És most... Tudom, nem szabad másra vágyani, mint ami

van... Tudom, sok millió művész dolgozik a Földön... Tudom, az élet nem a vágyainkról szól... Tudom, tudom, tudom...

ZSUZSA Es azt tudod, hogy elmentem a nagynénédhez? Azt hittem otthon leszel, de... jól elbeszélgettünk. Mesélt a harmincas évekről. Hogy a szomszédokban ott lakott Nijinsky...

PÉTER Tényleg? Szerintem ezt azért találta ki, hogy... á... Nekem viszont azt mesélte, hogy a háború alatt a kertben talált... és örökre fogadott. Nem tudom, mit higgyek abból, amit mond... A gölemről nem mesélt?

ZSUZSA Csak azt mondta, hogy ti valami híres család vagytok. A Dávid házából, és egy őse feltalált egy laterna magicát Prágában...

PÉTER Igen, a gölemes Löw rabbi... Ez is egy ilyen messiáslegenda... De hát persze az ilyesmi bizonyíthatatlan! Nincsenek róla papírok! Értsd meg, én egy senki vagyok.

ZSUZSA Igen, tudom, és senki sem szeret. És ha kiderülne, hogy mégis igaz, és te is „Dávid fia” vagy, akkor jobban dolgoznál, vagy mi? - Vagy akkor te más lennél, mint aki vagy? Többet érnél talán, vagy mi? - Akkor... meggyógyulnál?

JÁNOS (*bejön mint Gyágilev*) Hagyjátok abba! Ha kiderül, hogy tényleg a Nijinsky a Messiás, akkor nem lesz előadás! Hiszen akkor lehet, hogy igaza volt neki és a sok-sok keleti bölcsnek, hogy csak a magómlés a bűn és nem az érintés vagy az öröm... Akkor nincs dráma! Nincs bűn! Nem lehet megcsalni többé egymást. Nincs többé Romeo és Júlia... Akkor mehetünk egyenesen... az ágyba! Kezdhetjük? Az jön, hogy... „Nyugodtan félhatsz az emberektől...” Nyugodtan félhatsz. Fogd meg a kezem. Ezt most csak lejelezzük. Mondd utánam: „Nem félek a közönségtől.”

NIJINSKY-PÉTER Nem félek... (*Elcsuklik a hangja*) A bűn inkább a hazugság... Ha letagadom az érzelmeimet! Bármit látsz, bármit mondasz, minden megfelel egy héber betűnek. Nincs dráma? Akkor csinálj táncjátékot vagy performance-ot, a testrészek érintésével... Sőt lehet, hogy akkor... akkor minden mozdulat és hang számít, s az egész világra hatunk... Mondjuk, ha megérint valaki a kezével valakit, mondjuk, a hasánál, akkor azt az angyalok el tudják olvasni... jod és mem... az „jam”, vagyis „tenger”.

GYAGILEV-JÁNOS Ez a darabban is így van... Ha úgy tartom a kezem, valami általános közmondást kell mondanod, Vászka... Ha az ujjam így tartom, az aznapi próbáról mondsz valamit. Ha meg így, akkora melletted ülő ruhájára teszel megjegyzést. Igy.

Egyszer csak a szín szélén megjelenik egy fekete bőrű srác, felmászik a színpadra - két ballonkabátos, aki követte, zavartan megáll. A srác liheg

A társulat Cherbourg-ban behajózik... (*Ránéz a fekete sráca*) Mi az, ide akárki bejöhet? Maga nem a gölemet játssza?

FEKETE Elnézést, uram... Ndabel Xmak vagyok... Tudja, üldöznek... A szülőföldemen kikáltották a függetlenséget és... engem akarnak megtenni elnöknek, mert... a hagyomány szerint törzsfőnöki családból jövök... El kell tűnnöm valahogy... (*Péter lába elé veti magát és átöleli*)

PÉTER Na... ne... Kérem...

A képernyőn Dávid királyt látjuk, egy hírnök épp most érkezik hozzá, miközben sárga fényben megjelenik a Tet betű. A Kílences. Nemi szerv

HÍRNÖK Egy hatalmas fekete alak... valami gól... Gölemát... vagyis Góliát pusztítja a falvakat, ő, király, s kihívta seregéd legvitézbb katonáját viadalra...

Dávidot Péter, a fekete Góliátot a fekete színész mutatja be fény- és póz-váltással

JÁNOS Micsoda törzsfőnök maga? Lehet, hogy terrorista vagy kábítószeres...

ZSUZSA Hogy mondhatasz ilyet? Azt hiszed, nem tudom, hogy te hívtad a színházhoz, hogy Péter figyelmét magára vonja és téged békén hagyjon... Abban is reménykedtél, hogy én majd emiatt kiábrándulok Péterből, ugye? Lehet, hogy csak azért üldözik, mert fekete? Nem azért, mert nem jött be a számitásod és ráuntál?! Tudja mit, fiatalember? Nekem ma interjú kell készítenem... kinyomoztam egy kabbalista családot... A Jézus családját... Úgyhogy, Ndabel úr, jöjjön velem, úgyis kell valaki, aki segít nekem a kamerával...

PÉTER A nagynénémhez akarod elvinni?

JÁNOS De gyerekek... kérem, itt egy jelenet közepén vagyunk...

PÉTER Nem hagyhatom, hogy a nagynéném megbolondítson mindenkit ezzel a feltalálással az ősei közt... Semmi közünk az egészhez... Csak azért találja ki ezeket, mert mindig egyedül van, azt akarja, hogy odafigyeljenek rá... (*Leül*) Tudom, azt hiszed, ezzel segíteni tudsz rajtam...

A bal oldali teremben Kárpát Lajos újságíró épp a poharát emeli, Bárdos Artúr megigazítja monokliját, Márkus Emma ragyog.

A jobb oldali Szerb-térben Vágó Márta a zongorához ül, és Bartókkal egy

József Attila-dalt játszik, a Kecskeméti házaspár, Ferencsik és barátnője, Epstein Erzsébet hallgatják, Jung a sarokban olvas, középen. Felvillan sárgás-zölden egy Jod betű. Egy Tizes. Bal vese

MÁRKUS És képzelje, Petőfi anyját kell játszanom össze!

KÁRPÁTH Emelem poharam Petőfiére és nem sokára megérkező orosz vendégeinkre...

SZERBNÉ És ha a németek elfoglalják Magyarországot?

KECSKEMÉTI Nem hiszem, hogy a németek bejönnek... De, te, kislány, menj át a szomszédba a barátnődhez... Nem neked valók az ilyen gondolatok... A gépkorszak racionalitása megbénította a lelket - ez történik ma. Ezért kell pont a legősibb népet üldözni, vagyis minket. Pedig már el is felejtettük, kik vagyunk. Hány zsidó tudja, hogy a Jehudi - zsidó - szó „hirdető” és „visszhangzó” jelent... A jehove meg Léteztetőt. A Jészua, a Jézus héberül Megmentőt jelent. Vagyis mi vagyunk a Meg-mentő Léteztető Hirdetői. Szóval ez egy konkrét kérdés, hogy mi a meg-mentés. A valódi menekülést nem lehet félreismerni.

KECSKEMÉTI Komolyan kiselőadást kezdesz, amikor holnapig el kell döntened, maradsz-e vagy elmész? Holnap lesz a Fischer Annie-koncert Párizsban, s ha sikerül diplomáciai, mentesített csomagban feladni a Béla zongoráját... Tehát... Jészusom, el is felejtettem megkérdezni Freudot a hipnózis cikk ügyében!

VÁGÓ MÁRTA Istenem, ha Attila még élne... (*Pityereg*)

KECSKEMÉTI Akkor most megölnék őt is... Inkább tegyél föl kávé.

A másik oldalon csöngetnek. Hangok: „Jawohl, Herr Sturmbannführer... Hier, Bitte...”

Ekkor itt is csöngetés hallatszik. Kint hangok: „Szláva bogu... Goszpogyi... tovariscsi... Nu, zgyesz, pazsálujszta.”

Mindenki megmerevedik. Csak Kecskeméti, Ágota és Vásláv Nijinsky áll föl, az utóbbi szinte hipnózisban, és némán kisuurrannak a közös kert felé vezető erkélyre, s egymás felé indulnak.

Lila fényben a Kaf betű jelenik meg, mint egy félhold vagy behajlított tenyér. Húszas. Jobb orlyuk.

Odafönn sorban igazolatlan mindkét szobában a németek és az orosz bőkabátosok.

A kertben

NIJINSKY Nem érdekel a vallás. Nem érdekelnek a zsidók, ők is csak emberek.

ÁGOTA Ez most veszélyes helyzet. Mindannyiunkat el akarnak pusztítani. NIJINSKY Nem érdekel.

ÁGOTA Segítened kell. Teherbe kell esnem. Dávid fiának meg kell születni.

NIJINSKY Képes volnál házasságtörésre?

ÁGOTA Életveszélyben vagyunk.

NIJINSKY És tényleg... Dávid leszármazottja vagy? Mit jelent az? ÁGOTA

Az emberek mindig tisztelték a híres embereket s utódaikat. Hisz valamiben különlegesegek, s arra a lehetőségre emlékeztetnek... Mondjuk, egy Ford, akinek az őse rájött, hogy kell autót gyártani...

NIJINSKY De a te ősed mire jött rá?

ÁGOTA Dávid Júda ükunokájának unokája volt. Júda Ábrahám dédunokája. És Ábrahám találta fel azt az istent, aki minden létezőn uralkodik... Még az utódvallások is ezt tisztelik azóta...

NIJINSKY Ne filozofáljunk... Ne éj hozzám, ez bűn...

ÁGOTA Nem is vagy hívó.

NIJINSKY Akkor sem...

ÁGOTA (*meztörli az orrát*) A hitetlenek a legmerevbbek mindig... Aki tudja, hogy Isten a Lét Ura, az tud a helyzetnek megfelelően reagálni. Ezért is haragszanak ránk... Nekem szülnöm kell, a férjemet elviszik a németek!

NIJINSKY Ne kezd megint...

ÁGOTA Nézd... a nyakkendőd kék, ugye? És az ég is kék... Tehát mindkettőn uralkodik egy közös tulajdonság, ugye? Létezik ez a korlát? Es az atomok? És ott a felhők? És mi is létezőnk. Tehát mi az egyetlen közös, ami minden létezőn uralkodik? A Létezés. Ez a szó héberül úgy van, hogy jehove. Azt jelenti, léteztető. Ez isten Neve.

NIJINSKY Nem értem... Megláthatják a szomszédok, hogy szóba állok egy zsidónővel... Itt vannak a németek.

ÁGOTA Nem érted? Ha a Léteztető a Biblia főszereplője, joga van megmondani, hogy mi „legyen”! Hetente egy nap „pihenés”. sabbat... És mindenképpen eljön a Messiás is. Minden nemzedékben. A családunk legendája szerint mi vagyunk Dávid családja. Tehát szülnöm kell, akkor is, ha nincs már férjem! Nem akarsz segíteni?

NIJINSKY Nem hiszem, hogy a feleségem... Nem feketünk le, kedves. De esetleg elbűjathatom. - Vagy pénzt akar? Van nálam egy húszas...

Most ők is a *latera magica* képernyőjét nézik, s ott a felirat: i. e. 630. Zölden megjelenik a sor folytatásaként a Lamed betű. Kanyarog, mint a bél. Harmincas HÍRNÖK Atálja királynő rendelete: „És most Dávid valamennyi fiát hazaárulás miatt kivégeztetjük...”

DADA (egy Dávid-házi kisgyerekhez, aki a hasát fogja) Gyere, Jóás, bújj bele ebbe az ágynevetőtartóba!

KATONA (benyit) Itt már nincs senki...

Felirat: i. e. 1000.

A Mem betű, mint valami vízhullám, kéken látszik. Negyvenes. Has

DÁVID (meztelenül táncol) Smá Jiszróel... (Zsoltárt énekelve táncol) MIKÁL (a felesége, Zsuzsa játssza) Dicsó volt ma Izráel királya... Úgy táncolt, mint egy férifiparázna...

DÁVID Ha még mélyebbre süllyednék, akkor is szeretne engem az örökkévaló... Mert őelőtte táncolok!

ROMOLA-ZSUZSA Vászka, megtiltom, hogy találkozzál azzal a zsidó asszonnyal!

Még hogy az a nagyorrú hárpia a Dávid király családjából való! Jó, hogy nem te vagy a Jézus Krisztus!

NIJINSKY-PÉTER Azt mondja, nem lehet tudni... vagyis, Jesuá, a Jézus neve azt jelenti, hogy Megmentett, és csak az lehet megmentett, aki tényleg életeket ment. Például, ha valaki nem engedi ki a magját, amikor orgazmusa van, mint a kínaiak...

ROMOLA-ZSUZSA De Vászka! Ez a fehérmájú asszony telebeszéli a fejed mindenféleivel...

NIJINSKY-PÉTER Tudod, a Megmentő minden nemzedékben el kell jöjjön, meg kell születnie. És a Bibliában Dávid utódai mind benne vannak, Jósás meg Hósea, meg Jóás meg Jesája, vagyis Ézsaiás, és előbb még Elisa, vagyis Illés, ezek mind a „jesuá”, „megmentett” név változatai... Meg a Talmudi mesterek, Hilléltől Háj Gáonig, mind „Dávid fiai” voltak... s aztán a középkori tudósok, Abarbaneltől, Rásitól a prágai Maharalig, Lurjiáig... S onnan már csak négyszáz év máig...

ROMOLA-ZSUZSA Hisz Istenben sem hiszel!

NIJINSKY-PÉTER Nemis hinni kell benne... Tudni kell róla... ő a megszólított Lét... Ahogy a telefonra rászólsz, hogy hallgasson... A szimbólumok csak emlékeztetnek rá... Teljesen elvont...

ROMOLA-ZSUZSA Hát, ha tényleg a zsidók ennek a Lét-Istennek a Visszhangzó, akkor jól kibabrálsz velük. Most is tömegével költöztetik őket, ki tudja, hová...

NIJINSKY-PÉTER Mindig vannak, akik elfelejtkeznek Istenről, s ilyenkor jön a büntetés... Én sem értem egészen... De legalább meg kéne próbálni segíteni...

ROMOLA-ZSUZSA Megőrültél? Hogy befogadjam azt a... Miközben naponta jön látogatóba a német városparancsnok? Azt hiszem, most is Jung professzorral sakkozni!

Egy Nun betűt látunk zöldeskék fényben, kaktusz alakú, s Romola csípőjéig ér. Ötvenes

NÉMET TISZT Professzor úr, tudom, hogy nem mindenben ért egyet velünk, de... olvassa el ezt a jelentést.

JUNG Az önk felügyelete alá tartozó negyedben... a hírneves csillag... s ugyanabban a háztömbben egy ismert zsidó család... Mit akar tőlem? NÉMET TISZT Ei kell fognunk azt a családot...

JUNG Hogy tudok én ebben segíteni?

NÉMET TISZT Tudja, a kutatásaihoz manapság szüksége lehet az engedélyünkre... Valahogy rávehetné a táncosát, hogy a szomszéd hölgygel... JUNG De kérem!

A képernyőn Jézust látjuk, magában imádkozik, talán az utolsó este. Mögötte a Szamech, a menekülés betűje, kör alakú teliholdként kéken felemelkedik, mint egy tenyér. A Hatvanas

JÉZUS-PÉTER (jobb kezét felemeli) Smá Jiszróel Adonáj Elohénu...

Római katona sisakja tűnik fel oldalt.

Péter megint egyedül van a színen

PÉTER Úgy látszik, elaludtam... Ezek a hülye orvosok.

JÁNOS Na, gyere, hajtásd fel ezt a kávé, ma hamarabb befejezzük, elmegy az utolsó metró.

ROMOLA-ZSUZSA Nem értem, professzor úr, a férjem napok óta egy szót sem szól.

JUNG-ORVOS Meg kéne próbálni... képeket mutatni neki. Állítólag feltaláltak egy gépet... egy távolbalátót.

ÁGOTA NÉNI (Péter nagynénje) Elnézést, hogy megzavaram a próbát...

Hogy van Péter?

ZSUZSA Nincs semmi baj... Tessék bejönni! Milyen kedves!

PÉTER Jaj, mit jut eszedbe, Ágota néni...

Kínról, egy hang: „Csak autogramot szeretnék kémi... "Bejönnek az autogramkérők, a fekete srácot kereső ballonosok igazából - a fekete színész felugrik, ki akar rohanni, de elgáncsolják, leveri Ágota néni karjáról a táskát, amiből egy csomó régi papír hull a földre, s kimenekül, a ballonosok utána. Zsuzsa aggodalmasan segít Ágota néninek összeszedni a papírokat. Megjelenik lilán az Ayin betű, mint valami szem, a Nemtudás (az ördög) szimbóluma. A Hetvenes.

ZSUZSA (bal kezével találja meg, felemeli) Jé! Egy héber nyelvű kézirat...

Ani Lejbus Liva... De hiszen ez egy anyakönyvi kivonat... Tizenöt nemzedék... egész 1609-ig... Tessék nézni... A prágai Löw rabbiig!

ÁGOTA NÉNI Én, fiacskám, hiába nézem, nem tudok már héberül rendesen olvasni... Látod, Péterkém?

PÉTER Mit? Jó, rendben, tényleg ebből a családból származik. De én... Hiszen

engem a lelencházban talált! Én egy senki vagyok! Senki nem szeret engem, és én sem tudok senkit szeretni...

ÁGOTA NÉNI Azt... a lelencházat... azért kellett mondani, mert nem mondhattam meg, ki az igazi apád... Hiszen a férjemet elvitték már... A szomszédban pedig ott lakott az a táncos, aki aztán megnémult, és...

NIJINSKY-PÉTER Akkor most mi van? Meg kéne tanulnom héberül? Gyakorolni fogom azt a szót, hogy „szeretek”. Szeretem Oroszországot. Szeretem Franciaországot. Szeretem Amerikát. Szeretem Kínát. Szeretem a falat. Szeretem a pálmát. Szeretem a medvét, a lovat.

Megjelenik rubin fényben a Pé betű. Olyan, mint egy száz. Mögötte a tarotból a Torony. A Nyolcvanas

Szeretem a szőnyeget. Szeretem a kezedet. (A Gyagylevet játszó színésznek) Te nem akarsz megmutatni, hogy szeretsz engem.

Miközben ezt mondja, a mögé lopózott fekete bőrű színészt fehér arcfestéssel fehérre varázsolja, magát pedig feketévé keni.

A lila Cade nagy horogként felvilan, a váratlan segítség, a Reményjeleként. A Kilencvenes. (Jobb láb.)

Bejön két nyomozó, most már hivatalos papírt lobogtatnak NYOMOZÓ (Jánoshoz) Le kell állni! (A „feketéhez”) Maga velünk jön!

Tulajdonképp senki nem vette észre a cserét a félhomályban, döbbenet figyelik, ahogy a „fekete” Pétert elviszik

JÁNOS Na, akkor folytassuk onnan a próbát, hogy Nijinsky megszólal a távolbalátó hatására... Valamit monda szeretetről...

ZSUZSA Ne viccelj, egy szavad sincs... Hagyod, hogy elvigyék? Csak azért, mert Péter tényleg megszerette? Milyen kegyetlen vagy, még az országból is kiutasítottad, ugye? És te akarsz a szeretetről darabot rendezni!

JÁNOS Természetesen arra való az ügyvéd, hogy... Most próba van!

ZSUZSA És az sem érdekel, hogy kiderült, hogy Péter esetleg tényleg „Dávid fia” ... Sőt Nijinsky fia, ha jól értem ... (A fehérre festett színészt Péternek véve) Te sem szólsz egy szót sem? Mégis neked lett igazad... Nem elég, ha a szeretet erejéről beszélnek a darabban, valami valóságos dologról kéne szólnia, ezt mondtad mindig... Miért nem szólsz, megnémultál?... Na, jó... (Előveszi a kéziratot, s Romolaként folytatja) Professzor úr, mit csináljak? A férjem nem beszél, nem mozog...

JUNG-ORVOS Tudja, Zsuzsa, ez a Löw család nagyon kiterjedt... Sok ezren vannak, s ha mondjuk, vége lenne a világnak, akkor nem Péter, hanem a New York-i lubavicsi Rebbe lenne a Messiás. Péter beteg. A rendőrök a kórházba viszik az én kérésemre. Évente átlag kétszázán kapják meg ezt a betegséget: úgy hívják, „Jeruzsálem-szindróma”, s az illető általában profétának vagy Messiásnak képzelet magát... (Olvas a szerepéből) Mutassunk neki képeket... feltaláltak egy gépet erre a célra.

A Kuf betűt látjuk ultraviola fényben, Holdként. A Százás. (Nyak.)

A képernyőn mosta kereszt árnyéka is megjelenik, a fekete színész - fehérre festve - kitarja karját, mintha Jézust látnánk. A háta mögött, messzebb, épp a két ballonos viszi el Pétert, aki szinte birkózik velük, úgyhogy meg is ütik a fülénél.

Esetleg héberül énekel. Látjuk a Jóás kosarát, nyitva. Római katonasapka a földön. A Császárszár, hátulról, a nyakát látjuk, épp a kezeit mossa. A Nap narancs fényével megjelenik a Res betű. A Kétszázás. (Jobb fül.) A színészek tátogva olvassák a kézírataikat, s lassan elsőjeikül a szín, de még megjelenik a skarlátszín Sin betű a fejük tetejénél. A Háromszázás. János tétova mozdulattal Zsuzsához lépne, de az elfordul, lehajtja fejét. A képernyőn az utolsó betű, a Tav lila fényben, a Világ kétnemű táncosának, a karmának a szimbóluma látszik. A Négy százás. (Bal fül.)

A négy színész, Péter és a fekete Ndabel, Zsuzsa és János, kéz a kézben jönnek be meghajolni.